

AI Governance & Ethics :หลักการจริยธรรม ธรรมาภิบาล และข้อกำหนดในการประยุกต์ใช้ AI

หลักการจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics Principles)

หลักจริยธรรม AI คือ หลักการในการออกแบบพัฒนาและกำกับดูแล AI ให้มีพฤติกรรมหรือผลลัพธ์ จากการทำงานสอดคล้องตามหลักการจริยธรรม หรือหลักการอันดีที่พึงปฏิบัติตามบริบทที่นำ AI ไปประยุกต์ใช้

หลักจริยธรรม AI ของ OECD องค์กรเพื่อความร่วมมือและการ พัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นองค์การ ระหว่างประเทศที่ส่งเสริมด้านนโยบายและ เสรีภาพทางเศรษฐกิจของประเทศกลุ่มที่พัฒนาแล้ว ในปี ๒๐๑๙ ได้ประกาศหลักการจริยธรรมพื้นฐานที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาด้าน AI ดังนี้

- ๑) การเติบโตอย่างครอบคลุม การพัฒนาที่ยั่งยืน และความเป็นอยู่ที่ดี
- ๒) เคารพหลักสิทธิมนุษยชน ค่านิยมประชาธิปไตย และความเป็นส่วนตัว
- ๓) ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลที่เหมาะสมเกี่ยวกับระบบ AI
- ๔) ระบบ AI ต้องมีความมั่นคงและปลอดภัย บริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง
- ๕) องค์กรและบุคคลที่พัฒนา ปรับใช้ หรือดำเนินการระบบ AI ต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของระบบนั้น

แนวทางจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (Thailand AI Ethics Guideline) สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำหลักจริยธรรม AI เพื่อให้หน่วยงานราชการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน รวมถึงกำกับดูแล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้มีความน่าเชื่อถือ มั่นคงปลอดภัย มีจริยธรรมและนำไปใช้ในทางที่ ถูกต้องและมีจริยธรรม

❖ หลักจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics Principles) สำหรับการวิจัย ออกแบบ พัฒนา ให้บริการ และใช้งาน หลักสำคัญที่คำนึงถึง ๖ ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 - AI ควรถูกสร้างและใช้งานเพื่อสร้างประโยชน์และความผาสุกให้แก่ มนุษย์ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพิ่มความสามารถในการแข่งขันและสร้าง ความเจริญให้กับมนุษย์ สังคม ประเทศ ภูมิภาค และโลกอย่างเป็นธรรม
 - AI ควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมและอุตสาหกรรมใหม่
๒. ความสอดคล้องกับกฎหมาย จริยธรรม และมาตรฐานสากล
 - ใช้หลักมนุษยธรรมเป็นศูนย์กลางและเป็นผู้ตัดสินใจ ไม่ควรถูกใช้ในการกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ สอดคล้องกับกฎหมาย บรรทัดฐาน จริยธรรม คุณธรรมของมนุษย์ และมาตรฐานสากล
๓. ความโปร่งใสและการระมัดระวัง
 - มีความโปร่งใส สามารถอธิบายและคาดการณ์ได้ รวมถึงการสืบย้อนกลับ ตรวจสอบความ ผิดปกติและปัญหาความล้มเหลวได้ และควรมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจาก AI ตามภาระหน้าที่ของตน
๔. ความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว
 - AI ควรถูกสร้างเพื่อบริการ ไม่ควรถูกใช้เพื่อหลอกลวง ต่อด้านและคุกคามมนุษย์
 - ระบบ AI ควรออกแบบเพื่อป้องกันการโจมตีจากภัยคุกคาม ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและระบบ มีกลไกให้มนุษย์ ควบคุมความเสี่ยงที่อาจมีผลกระทบต่อมนุษย์ได้ หลีกเลี่ยงการแข่งขันสร้างอาวุธ อัตโนมัติจากปัญญาประดิษฐ์ที่ร้ายแรง
๕. ความเท่าเทียม หลากหลาย ครอบคลุม และเป็นธรรม

- คำนึงถึงความหลากหลาย หลีกเลียง การผูกขาด ลดการแบ่งแยกและเอินเอียง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คนจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสในสังคม การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับ AI สามารถพิสูจน์ถึงความเป็นธรรมได้

๖. ความน่าเชื่อถือ

- มีความน่าเชื่อถือและความมั่นใจในการใช้งาน สามารถคาดการณ์ ตัดสินใจ และให้คำแนะนำได้อย่างแม่นยำถูกต้อง มีการควบคุมคุณภาพและตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลมีกระบวนการและช่องทางรับผลสะท้อนกลับจากผู้ใช้งานเพื่อแจ้งความต้องการเพิ่มเติม รับเรื่องร้องเรียน แจ้งปัญหาของระบบ และให้ข้อเสนอแนะได้โดยง่ายและรวดเร็ว

❖ หลักการนำ AI ไปใช้อย่างรับผิดชอบ (Responsible AI Principles)

- เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Compliance with existing laws) >> มั่นใจว่าการพัฒนาและการใช้งาน AI ปฏิบัติ ตามกฎหมาย กฎระเบียบและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

- มุ่งเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centric focus) >> ให้ความสำคัญกับความต้องการและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ เป็นลำดับแรก เพื่อให้มั่นใจว่าระบบ AI ถูกออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความสามารถของมนุษย์ ไม่ใช่มาแทนที่

- มีเป้าหมายที่ชัดเจน (Clear purpose) >> กำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงในการนำ AI มาใช้ ให้สอดคล้องกับค่านิยมและเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้ AI ถูกนำไปใช้อย่างมีความหมายและมีจุดประสงค์ที่แน่นอน

- เคารพต่อความปลอดภัย (Respect for safety) >> ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของบุคคลและชุมชน โดยดำเนิน มาตรการและระเบียบปฏิบัติ เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และทำให้มั่นใจว่าระบบ AI ทำงานได้อย่างปลอดภัยและน่าเชื่อถือ

- เคารพต่อความเป็นอิสระของมนุษย์ (Respect for human autonomy) >> ปกป้องและให้เกียรติความเป็นอิสระ ของมนุษย์ โดยทำให้มั่นใจว่าระบบ AI จะไม่แทรกแซงหรือชักจูงกระบวนการตัดสินใจของมนุษย์มากเกินไป

- ปกป้องความเป็นส่วนตัว (Privacy protection) >> ข้อมูลส่วนบุคคลควรได้รับการปกป้องอย่างเหมาะสม เพื่อให้ ข้อมูลส่วนบุคคลถูกเก็บรวบรวมใช้งานและจัดเก็บตามกฎหมายและจริยธรรม

- เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Respect for human dignity) ยึดหลักความยุติธรรมความเสมอภาคเพื่อให้มั่นใจว่า ระบบ AI จะไม่เลือกปฏิบัติหรือมีอคติต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดจากลักษณะทางเชื้อชาติเพศหรือคุณลักษณะอื่น ๆ

- ความโปร่งใสของข้อมูล (Data transparency) โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ ผู้ใช้ควรเข้าถึงการทำงานของระบบ ที่มาของข้อมูลและวิธีการตัดสินใจของระบบ AI

- สามารถตรวจสอบได้ (Auditability) สนับสนุนให้ระบบ AI มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและสามารถระบุอคติความผิดพลาดหรือผลกระทบที่ไม่คาดคิด

- ความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Security) มาตรการรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันระบบ AI จากการเข้าถึงที่ไม่ได้รับอนุญาต เพื่อให้มั่นใจในการรักษาความลับของข้อมูลและป้องกันการโจมตีหรือการใช้ AI ในทางที่ผิด

กรอบความคิดเพื่อนำ AI ไปใช้ อย่างปลอดภัยและมีจริยธรรมด้วยหลักการกำกับดูแลการปฏิบัติงานในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ AI โดยจัดให้มีมาตรการในการกำกับดูแลผ่านการกำหนดนโยบายขั้นตอนปฏิบัติและเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ ได้แก่

๑. บรรลุเป้าหมายที่กำหนด (Achieve Business Objectives)

๒. ความสอดคล้องตามหลักการจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics Principles)

๓. ความสอดคล้องตามกฎหมายและข้อกำหนด (Compliance)

๔. ควบคุมความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้ององค์กรและสังคม (Risk Control)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีการพัฒนาให้มีความฉลาดมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัวและจริยธรรมการใช้งาน AI ในทางที่ผิดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลและสังคม ดังนั้น การออกแบบ การพัฒนา การใช้งานและการดูแล AI จึงต้องคำนึงถึงหลักการจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics Principles) ซึ่งถือเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันและลดผลกระทบความเสียหาย หรือ อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจาก AI โดยตระหนักถึงคุณค่าทางจริยธรรม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และนำไปใช้ในทางที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือละเมิดกฎหมายและจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจว่า AI จะถูกนำไปใช้และก่อให้เกิด ประโยชน์กับมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไป

การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้พัฒนาหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยสนับสนุนและยกระดับการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะต้องคำนึงถึงหลักจริยธรรม กฎหมายข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ AI โดยครอบคลุมทั้งความยุติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยของข้อมูลและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เพื่อช่วยให้เราใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี AI อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งปกป้องสิทธิ์ คุณค่าของความเป็นมนุษย์และความยั่งยืนในระยะยาว